

บทที่ 8

ลักษณะทางประชากร

ประชากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ หากประเทศมีจำนวนประชากรที่พอเหมาะและมีคุณภาพ จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ประชากรมนุษย์ยังมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด หากทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพแล้ว การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนก็จะบรรลุผลได้ไม่ยาก การศึกษาเกี่ยวกับประชากรในพื้นที่ใด ๆ ประกอบด้วยการศึกษาลักษณะประชากร โดยพิจารณาทั้งทางด้านปริมาณ และคุณภาพของประชากรในพื้นที่นั้น ๆ

สภาวะประชากร

สภาวะประชากรของประเทศไทยเป็นการพิจารณาถึงลักษณะประชากรทั้งด้านปริมาณ และ คุณลักษณะของประชากร ด้านปริมาณประกอบด้วยจำนวนประชากร ความหนาแน่น และการเปลี่ยนแปลง ประชากร สำหรับด้านคุณลักษณะประชากร ประกอบด้วยโครงสร้างประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ศาสนา และการประกอบอาชีพ ในประเทศไทยมีสภาวะของประชากรดังต่อไปนี้

1. จำนวนประชากร

การศึกษาเกี่ยวโครงสร้างประชากรของประเทศไทย เป็นการศึกษาถึงจำนวนประชากรที่มีอยู่ในขณะระยะเวลาที่สนใจ ความหนาแน่นในการอยู่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประชากร เพื่อการ พัฒนา หรือ แก้ปัญหา หรือเพื่อการตัดสินใจดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

1.1 การกระจายของจำนวนประชากร จากข้อมูลตามประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการ ปกครอง ระบุจำนวนประชากรของประเทศไทย ณวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 66,558,935 คน จำแนกเป็นเพศชายจำนวนทั้งหมด 32,825,100 คนและเพศหญิงจำนวน 34,448,160 คน ในจำนวน ดังกล่าว ประกอบด้วย จำนวนประชากรที่มีสัญชาติไทยทั้งหมดจำนวน 65,614,157 คน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวนทั้งสิ้น 32,110,775 คน และเพศหญิงจำนวนทั้งสิ้น 33,503,382 คน ส่วนผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย จำนวน ทั้งหมด 944,778 คน จำแนกเป็นเพศชายทั้งหมด 494,325 คน และเพศหญิงจำนวนทั้งหมด 450,453 คน จากจำนวนประชากรทั้งประเทศดังกล่าว สามารถจำแนกเป็นรายภูมิภาค โดยเรียงจากภูมิภาคที่จำนวน ประชากรมากที่สุดได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนทั้งสิ้น 22,015,239 คน คิดเป็นร้อยละ 33.15 รองลงมาคือ ภาคกลางมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 20,352,208 คน คิดเป็นร้อยละ 30.64 ภาคใต้มีจำนวน ประชากรทั้งสิ้น 9,454,193 คน ร้อยละ 14.24 ภาคเหนือมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,341,973 คน ร้อยละ

9.55 ภาคตะวันออกมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,795,912 คน ร้อยละ 7.22 และภาคตะวันตกมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,454,454 คนร้อยละ 5.20 ดังรายละเอียดในตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 แสดงการกระจายจำนวนประชากรประเทศไทย

หน่วย: คน					
ลำดับที่	ภูมิภาค	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	ตะวันออกเฉียงเหนือ	10,939,575	11,075,664	22,015,239	33.15
2	กลาง	9,787,251	10,554,157	20,352,208	30.64
3	ใต้	4,656,222	4,797,971	9,454,193	14.24
4	เหนือ	3,111,950	3,243,123	6,341,973	9.55
5	ตะวันออก	2,360,831	2,435,081	4,795,912	7.22
6	ตะวันตก	1,713,542	1,740,912	3,454,454	5.20
รวม		32,556,271	33,857,708	66,413,979	100

ที่มา (วิเคราะห์จากสถิติประชากรประเทศไทย กรมการปกครอง, 2562: Online)

1.2 การเพิ่มจำนวนประชากร ประเทศไทยมีการนับจำนวนประชากรครั้งแรกในปี พ.ศ. 2448 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกว่า “บัญชีพลเมือง” ต่อมาได้มีการสำรวจสำมะโนประชากรโดยกระทรวงมหาดไทยเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2452 และได้ดำเนินการต่อมาอีกเป็นลำดับ เรียกว่า “สำรวจสำมะโนครัว” และสำนักงานสถิติแห่งชาติได้รับผิดชอบ โดยดำเนินการสำมะโนประชากรเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2503 และได้ดำเนินการสำมะโนประชากรและเคหะทุก 10 ปี จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าประเทศไทยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในระยะแรก จากนั้นอัตราการเพิ่มมีแนวโน้มลดเป็นลำดับ ได้แก่ ในปี พ.ศ. 2533 มีอัตราการเพิ่มประชากรร้อยละ 1.96 ต่อปี อัตราการเพิ่มประชากรลดลงเหลือร้อยละ 1.1 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2543 เหลือร้อยละ 0.8 ต่อปีในปี พ.ศ. 2553 ร้อยละ 0.35 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2557 ในปี พ.ศ. 2561 มีอัตราการเพิ่มประชากรร้อยละ 0.34 ต่อปี และในปี พ.ศ. 2562 มีอัตราการเพิ่มประชากรลดลงเหลือร้อยละ 0.22 ต่อปี ตามลำดับ

1.3 ความหนาแน่นประชากร หากวิเคราะห์ถึงความหนาแน่นของประชากรในประเทศไทย โดยวิเคราะห์อัตราส่วนระหว่างจำนวนประชากรของประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ต่อพื้นที่ จะพบว่า ประเทศไทยมีอัตราส่วนความหนาแน่นประชากรทั้งประเทศเท่ากับ 126.9 คนต่อตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดคือ กรุงเทพมหานคร มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 3,635.5 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ จังหวัดนนทบุรี มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 1,886.2 คนต่อตารางกิโลเมตร และจังหวัดสมุทรปราการมีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 1,256.4 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยสามารถจำแนกผลการวิเคราะห์เป็นรายภูมิภาค พบว่าภูมิภาคที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือ ภาคกลางมีความหนาแน่นเฉลี่ยเท่ากับ 215.91 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ ภาคตะวันออก มีความหนาแน่นเท่ากับ 136.51 คนต่อตารางกิโลเมตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความหนาแน่นเท่ากับ 129.97 คนต่อตาราง

กิโลเมตร ภาคใต้มีความหนาแน่นเท่ากับ 101.76 คนต่อตารางกิโลเมตร ภาคเหนือมีความหนาแน่นเท่ากับ 89.32 คนต่อตารางกิโลเมตร และภาคตะวันตก มีความหนาแน่นเท่ากับ 63.47 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ดูรายละเอียดในตารางที่ 8.2

ตารางที่ 8.2 แสดงอัตราความหนาแน่นประชากรในประเทศไทย

หน่วย: คนต่อตารางกิโลเมตร

ลำดับที่	ภูมิภาค	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร(คน)	ความหนาแน่นประชากร
1	ภาคกลาง	93,690.850	22,015,239	217.23
2	ภาคตะวันออก	34,380.500	20,352,208	139.50
3	ตะวันออกเฉียงเหนือ	168,854.341	9,454,193	130.38
4	ภาคใต้	91,795.124	6,341,973	102.99
5	ภาคเหนือ	70,715.187	4,795,912	89.68
6	ภาคตะวันตก	53,679.018	3,454,454	64.35
	รวม	513,115.029	66,413,979	129.43

ที่มา (วิเคราะห์จากสถิติประชากรประเทศไทย กรมการปกครอง, 2562: Online)

2. โครงสร้างประชากร

การศึกษาลักษณะประชากรแต่ละพื้นที่จะต้องพิจารณาถึงโครงสร้างของประชากร เพราะจะทำให้ทราบและเข้าใจถึงลักษณะและพฤติกรรมของประชากรดียิ่งขึ้น ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ เพศ วัย การศึกษา ศาสนา และการประกอบอาชีพ เป็นต้น จากรายงานผลการสำมะโนประชากรและเคหะของประเทศไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลจำนวนประชากรจากสำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง ปรากฏผลสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 เพศ ประเทศไทยมีจำนวนประชากร ตามประกาศสำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2561 มีจำนวนทั้งสิ้น 66,413,797 คน ประกอบด้วย เพศชายจำนวน 32,556,271 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 49.0 ของประชากรทั้งประเทศ และเพศหญิงจำนวน 33,857,708 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.0 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชายจำนวน 1,301,437 คน ซึ่งประชากรแต่ละเพศอาจมีลักษณะที่แตกต่างกัน และได้รับการปฏิบัติทางสังคมแตกต่างกันด้วย สำหรับสังคมไทยแล้วถึงแม้จะมีการเรียกร้องสิทธิเพศหญิงให้เท่าเทียมกับเพศชายมานาน แต่ในทางปฏิบัติแล้วเพศหญิงก็ยังได้รับการปฏิบัติหลายด้านที่ด้อยกว่าเพศชาย อย่างไรก็ตามทั้งเพศชายหรือเพศหญิงต่างมีบทบาทและความสามารถในการทำงานแต่ละประเภทต่างกัน งานบางประเภทเพศหญิงทำได้ดีกว่า แต่บางประเภทเหมาะสำหรับเพศชาย ดังนั้นทั้งเพศหญิงและเพศชายล้วนมีความสำคัญ และเป็นโครงสร้างหลักของประชากร หากได้รับการพัฒนาคุณภาพให้เจริญตามศักยภาพของแต่ละเพศอย่างเหมาะสม ประชากรเหล่านั้น จะเป็นกำลังหลักสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

2.2 วัย ประชากรแต่ละวัยมีบทบาทและหน้าที่ในสังคมที่แตกต่างกัน ถ้าประชากรวัยผู้ใหญ่มีมาก สังคมจะมีความสามารถในการสร้างผลผลิตเพื่อเลี้ยงดูประชากรทั้งหมดได้มาก ถ้ามีประชากรวัยเด็กอยู่ในอัตราส่วนสูงสังคมต้องรับภาระการเลี้ยงดูมาก เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่ต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ต้องเป็นภาระการเลี้ยงดูจากสังคม ถ้าอัตราส่วนประชากรวัยชราสูงแสดงว่าสังคมมีความอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีประโยชน์ในการเป็นที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ จากข้อมูลการสำมะโนประชากรและเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติสรุปข้อมูลประชากรวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา ในปีพ.ศ. 2533 พ.ศ. 2543 พ.ศ. 2553 และพ.ศ. 2560 โดยมีอัตราส่วนประชากรแต่ละวัย ดังต่อไปนี้ (ดูรายละเอียดในตารางที่ 8.3 ประกอบ)

ตารางที่ 8.3 แสดงอัตราส่วนประชากรจำแนกตามวัย

หน่วย: ร้อยละ				
พ.ศ.	จำนวนประชากรทั้งหมด	วัยเด็ก	วัยผู้ใหญ่	วัยชรา
2533	54,548,500	29.2	63.4	7.4
2543	60,916,400	24.4	66.1	9.5
2553	63,182,934	19.2	67.9	12.9
2559	65,931,550	18.6	66.5	14.9
2560	66,188,503	17.3	65.0	17.8

ที่มา (วิเคราะห์จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560: online)

2.2.1 วัยเด็ก หมายถึง ประชากรที่มีอายุแรกเกิดถึงอายุ 14 ปี (ต่ำกว่า 15 ปี) เป็นวัยที่กฎหมายไม่อนุญาตให้มีการจ้างคนกลุ่มนี้ทำงาน เพราะเป็นวัยที่ต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ทั้งร่างกายและสติปัญญา เป็นวัยที่ต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาเหมาะสมตามศักยภาพ ก่อนออกสู่ตลาดแรงงาน จากตารางที่ 8.3 พบว่าอัตราส่วนประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มอัตราส่วนลดลงเป็นลำดับ จากปี พ.ศ. 2533 มีอัตราส่วนคิดเป็นร้อยละ 29.2 ในปี พ.ศ. 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 24.4 ในปี พ.ศ. 2553 เหลือร้อยละ 19.2 ในปี พ.ศ. 2559 ที่ร้อยละ 18.6 และในปี พ.ศ. 2560 เหลือร้อยละ 17.3 ของประชากรทั้งประเทศตามลำดับ

2.2.2 วัยผู้ใหญ่ หรือ ประชากรวัยแรงงาน หมายถึง ประชากรที่มีอายุระหว่าง 15-59 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กฎหมายอนุญาตให้ มีการจ้างงานได้ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และสามารถทำงานได้จนกระทั่งอายุ 59 ปี ซึ่งประชากรวัยนี้มีความสำคัญเพราะเป็นกำลังแรงงานหลักของสังคม จากตารางที่ 8.3 พบว่า อัตราส่วนประชากรวัยผู้ใหญ่เพิ่มสูงสุดในปี 2553 จากนั้นมีอัตราส่วนเป็นลดลงลำดับ จากปี พ.ศ. 2533 มีอัตราส่วนคิดเป็นร้อยละ 63.4 ในปี พ.ศ. 2543 เพิ่มเป็นร้อยละ 66.1 ในปี พ.ศ. 2553 เป็นร้อยละ 67.9 ในปี พ.ศ. 2559 ที่ร้อยละ 66.5 และในปี พ.ศ. 2560 เหลือร้อยละ 65.0 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งประชากรกลุ่มนี้หากได้รับการพัฒนาคุณภาพควบคู่กับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งกว่าทรัพยากรใด ๆ

2.2.3 วัยชรา หรือ วัยสูงอายุ หมายถึง ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่เกษียณจากการทำงานและเป็นวัยที่ผ่านประสบการณ์มาก การที่มีประชากรวัยชราอยู่มากแสดงว่าสังคมมีความอยู่ดีกินดี ประชากรจึงมีอายุยืนยาวมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการมีประสบการณ์ในการทำงานจึงเปรียบเสมือนเป็นคลังสมองที่สำคัญของสังคมมากกว่าเป็นภาระในการเลี้ยงดู จากตารางที่ 8.3 พบว่าอัตราส่วนประชากรวัยชรา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จากปี พ.ศ. 2533 มีอัตราส่วนคิดเป็นร้อยละ 7.4 ในปี พ.ศ. 2543 เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 ในปี พ.ศ. 2553 เป็นร้อยละ 12.9 ในปี พ.ศ. 2559 ที่ร้อยละ 14.9 และในปี พ.ศ. 2560 เหลือร้อยละ 17.8 ของประชากรทั้งประเทศ และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

2.3 การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความสามารถประชากร ให้เป็นไปไปตามศักยภาพของแต่ละคน ในประเทศที่ประชากรได้รับการศึกษาสูงจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ และท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองได้ แต่ถ้าประชากรมีการศึกษาด้านความสามารถในการผลิต การจัดการทรัพยากร ตลอดจนการแก้ปัญหาที่ขาดประสิทธิภาพด้วย ประเทศที่พัฒนาทั้งหลายล้วนให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งสิ้น จากข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554: 86-21). พบว่าประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปสามารถอ่านออกและเขียนได้ คิดเป็นร้อยละ 92.6 จำแนกเป็นชายคิดเป็นร้อยละ 94.6 และหญิงร้อยละ 90.5 โดยมีประชากรที่มีอายุระหว่าง 6-24 ปีที่อยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียนคิดเป็นร้อยละ 38.9 ของประชากรทั้งประเทศ

2.4 อาชีพ การประกอบอาชีพเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของประชากรแต่ละพื้นที่ เพราะการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างผลผลิตและรายได้ของประชากร สำหรับประเทศไทยประกอบด้วยประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 56.2 ของประชากรทั้งประเทศ เป็นนายจ้างร้อยละ 1.3 ลูกจ้างร้อยละ 35.9 ประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ไม่มีลูกจ้างร้อยละ 30.8 และการรวมกลุ่มประกอบอาชีพคิดเป็นร้อยละ 0.13 ของประชากรทั้งประเทศ

2.5 ศาสนา เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ ความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิต การแสดงออกตามความเชื่อทางศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างขนบธรรมเนียมประเพณี แบบแผนของพฤติกรรมและวัฒนธรรมของประชากรในกลุ่มนั้น ๆ ความแตกต่างในการนับถือศาสนาของประชากรบางครั้งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมได้ ถ้าสังคมมีมาตรการในการประสานความเข้าใจกันได้ดีพอ และแต่ละกลุ่มคนก็นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและยุติธรรม โดยปราศจากอคติหรือการยุยงจากภายนอก สังคมก็จะอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข นอกจากนี้ความแตกต่างดังกล่าว จะทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า และมีประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ด้วย ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีอัตราส่วนประชากรที่นับถือพุทธศาสนาคิดเป็นร้อยละ 94.6 รองลงมา คืออิสลามคิดเป็นร้อยละ 4.2 ศาสนาคริสต์คิดเป็นร้อยละ 1.1 และศาสนาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.1 ตามลำดับ

2.6 ภาษา เนื่องจากประเทศไทยมีรูปร่างแว้าแหว่ง (ไม่กะทัดรัด) โดยมีที่ตั้งเป็นเป็นแนวยาวจากเหนือสู่ใต้ ประกอบกับมีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชนพื้นเมืองทั้งที่เป็นชาวพื้นราบและชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จึงทำให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ มีสำเนียงในภาษาพูดแตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาคและแต่ละท้องถิ่น หากจะจำแนกภาษาพูดของประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศ

ไทย จะพบว่าประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 94.3 ใช้ภาษาพูดในกลุ่มภาษาไทย (ภาษาไทยในท้องถิ่นแต่ละภูมิภาค) ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ส่วนภาษาอื่น ๆ ประกอบด้วยกลุ่มภาษาเขมร-ส่วย คิดเป็นร้อยละ 2.3 โดยใช้สำหรับกลุ่มชนพื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ กลุ่มภาษามาลายูคิดเป็นร้อยละ 2.2 ใช้พูดในพื้นที่จังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี และบางส่วนของพื้นที่จังหวัดสงขลา และกลุ่มภาษาของชาวเขาซึ่งเป็นภาษาของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.2 ซึ่งในประเทศไทยจะมีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อาศัยอยู่ตามแนวเทือกเขาในพื้นที่ภาคตะวันตก ภาคเหนือ และบางจังหวัดของภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มชนพื้นเมืองในประเทศไทย

ประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยประกอบด้วยประชากรที่มีสัญชาติไทยคิดเป็นร้อยละ 98.6 ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 1.4 เป็นผู้ที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย (สำนักทะเบียนกลาง, 2562) หากพิจารณาถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว จะพบว่ามีลักษณะทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ก็ยังมีลักษณะร่วมกันหลายประการ โดยมีภาษาไทยเป็นภาษาราชการที่สามารถสื่อสารกันได้ทั้งประเทศ มีขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ แต่เนื่องจากประเทศไทยมีรูปร่างไม่กะทัดรัด มีลักษณะเว้าแหว่งทำให้รายละเอียดทางวัฒนธรรม ของประชากรที่อาศัยอยู่ในแต่ละภูมิภาคแตกต่างกันออกไป ประกอบกับในบางภูมิภาคมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีการอพยพ เคลื่อนย้ายประชากรจากถิ่นอื่น ซึ่งมีลักษณะทางวัฒนธรรมต่างกันเข้ามาอาศัยปะปนอยู่ด้วย ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น หากจะจำแนกประชากรของประเทศไทยตามลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละกลุ่มที่อาศัยอยู่ในแต่ละท้องถิ่น จะพบว่าประเทศไทยประกอบด้วยชนพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มที่แตกต่างกัน โดยอาศัยอยู่กระจายในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งบริเวณที่ราบและตามแนวเทือกเขา โดยจำแนกได้ดังนี้

1. กลุ่มชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำและชายฝั่งทะเลที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน ทำให้มีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนพื้นเมืองต่อเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่งมีการสังวัตวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละท้องถิ่น จนกระทั่งมีผู้จำแนกลักษณะของคนไทยที่อาศัยอยู่ที่ราบของแต่ละภูมิภาค ประกอบด้วยชาวไทยภาคเหนือเรียกว่า “ไทยล้านนา” หรือ “ไทยยวน” หรือ “ไทยโยนก” ปัจจุบันคนภาคเหนือเรียกตัวเองว่า “คนเมือง” เรียกประชากรที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า “คนอีสาน” เรียกคนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปว่า “คนใต้” ส่วนที่เหลือที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันตกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียกว่า “คนไทยภาคกลาง” เป็นต้น ซึ่งคนไทยที่อาศัยอยู่ในแต่ละภูมิภาคเหล่านั้นจะประกอบด้วยคนพื้นเมืองที่อยู่อาศัยในพื้นที่นั้น ๆ มาแต่ดั้งเดิม และกลุ่มคนที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งหลักแหล่งในภายหลัง โดยมีชาวจีนเป็นกลุ่มที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมากที่สุด ส่วนที่เหลือประกอบด้วยผู้ที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม ลาว กัมพูชา มอญ พม่า และชาวตะวันตก เป็นต้น

2. กลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณที่สูง

ในพื้นที่ประเทศไทยประกอบ ด้วยกลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานบนที่สูงตามแนวเทือกเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้าน หรือถูกกวาดต้อนมาในสมัยโบราณ จากข้อมูลการตั้งถิ่นฐานของชาวเขาในประเทศไทย โดยสถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกครบรอบ 30 ปี สถาบันวิจัยชาวเขาและบุคคลอื่น ๆ ระบุถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามแนวเทือกเขาในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันตก โดยมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานดังต่อไปนี้

2.1 ถิ่น เดิมชาวถิ่นตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศลาว มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายชาวลัวะ และขมุ ชอบตั้งถิ่นฐานตามภูเขาบริเวณต้นน้ำลำธาร เชื่อว่าอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานประเทศไทยเมื่อประมาณ 60-80 ปีมาแล้ว โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับความสูงระหว่าง 900-3,500 ฟุตจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยจะพบอยู่ในพื้นที่จังหวัดน่าน

2.2 ลัวะ หรือ ละว้า เชื่อว่าเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ภาคเหนือมากกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ก่อนการที่พวกมอญจะนำความเจริญเข้ามาสู่เขตลุ่มน้ำปิง โดยมาตั้งเมืองที่ลำพูนและเชียงใหม่ เดิมชาวลัวะเคยอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบมาก่อน ต่อมาถูกรุกรานโดยชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ จึงต้องอพยพขึ้นไปอาศัยอยู่ในเขตป่าเขา ชอบอาศัยอยู่ตามป่าติดกับลำธารและเชิงเขาหรือเนินเขาเตี้ย ๆ โดยพบอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับความสูงตั้งแต่ 3,000 ฟุตขึ้นไป ประกอบอาชีพปลูกข้าวและทำไร่ ประชากรชาวลัวะในประเทศไทยมี 65 หมู่บ้าน 4,178 ครัวเรือน อาศัยอยู่ในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย ลำปาง สุพรรณบุรี และอุทัยธานี

2.3 ขมุ คำว่า“ขมุ” มีความหมายแปลว่าคน เชื่อว่าเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาแต่ดั้งเดิม อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยเจ้าเมืองน่านกวาดต้อนมาจากแคว้นสิบสองปันนา เพื่อสร้างกำแพงเมือง เมื่อประมาณ 150 ปี ต่อมาบริษัทยุโรปนำเข้ามาเป็นแรงงานในการทำป่าไม้ ปัจจุบันมีชาวขมุอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดน่าน เชียงราย และจังหวัดลำปาง โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับความสูงไม่เกิน 3,000 ฟุตจากระดับน้ำทะเลปานกลาง

2.4 ผีตองเหลือง เรียกตนเองว่า “บลาบรี” แปลว่า “คนป่า” เป็นกลุ่มชนที่ไม่ตั้งถิ่นฐานถาวรแต่จะอพยพเร่ร่อนไปตามแหล่งอาหารที่มีอยู่ตามป่า โดยสร้างบ้านพักอาศัยชั่วคราวจากวัสดุที่หาง่ายตามธรรมชาติ ซึ่งจะอยู่อาศัยในพื้นที่หนึ่ง ๆ เป็นระยะเวลาประมาณ 5-10 วัน เมื่ออาหารหมดก็จะอพยพไปอยู่อาศัยแหล่งอื่น จึงถูกเรียกว่า “ผีตองเหลือง” กลุ่มชนดังกล่าวอาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาที่เป็นรอยต่อระหว่างจังหวัดน่านกับจังหวัดแพร่ ปัจจุบันมีอยู่จังหวัดละ 1 หมู่บ้าน รวม 63 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรรวม 276 คน

2.5 แม้ว หรือ ม้ง มีเชื้อสายตระกูลจีน-ทิเบต ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานที่สามารถสรุปได้ว่าชาวแม้วมาจากที่ใด แต่มีข้อสันนิษฐานว่าชาวแม้วคงจะอพยพมาจาก ที่ราบสูงทิเบต ไชปีเรีย และมองโกเลีย ก่อนที่จะอพยพเข้าสู่ประเทศจีน ชาวแม้วเป็นกลุ่มชนที่เคยตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแถบลุ่มน้ำแยงซี มณฑลยูนนาน เสฉวน ฮุนาน และกวางสี อพยพลงมาจากใต้เข้าสู่ภาคเหนือของไทยราวศตวรรษที่ 19 หรือราว พ.ศ. 2400 เศษ ผ่านมาทางประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อาศัยอยู่ตามยอดดอยที่มีความสูงระหว่าง 3,500-5,000 ฟุตจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยเฉพาะบริเวณไหล่เขาที่มีลักษณะ

สูงชัน ประกอบอาชีพปลูกฝิ่น ปลูกข้าวไร่ โดยทำการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอยและเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู และไก่ เป็นต้น ปัจจุบันคาดว่ามีการตั้งถิ่นฐานราว 150,000 คน ชาวเขากลุ่มนี้อาศัยกระจายอยู่ ทั้งในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยาลำปาง แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร เลย ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และสุโขทัย

2.6 เย้า หรือ เมียน (Mien) เป็นชนชาติตระกูลจีน-ทิเบต มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบมณฑลยูนนาน ฮุนหนาน กวางสี กวางเจา และทางตะวันออกของจีน เมื่อถูกรุกรานจากจีนจึงอพยพลงมาทางใต้ ผ่านลาวและเข้าสู่ภาคเหนือของประเทศไทย ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง น่าน พะเยา และเชียงราย นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับความสูงระหว่าง 3,000-4,000 ฟุต มีอาชีพหลักคือปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด และข้าวไร่ เป็นต้น

2.7 มูเซอ หรือ ลาหู่ (Lahu) มีเชื้อสายทิเบต-พม่า สืบเชื้อสายมาจากพวกโล-โล มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อพยพเข้ามาสู่ลาว พม่า และภาคเหนือของไทยเมื่อประมาณ 50 ปีมานี้เอง แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ มูเซอดำ และมูเซอแดง อาศัยกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง เชียงราย ตาก และแม่ฮ่องสอน ชอบอาศัยอยู่บนภูเขาที่มีความสูงประมาณ 3,000-4,500 ฟุต และมักตั้งบ้านเรือนอยู่ไกลจากแหล่งน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคของชุมชน มีการปลูกฝิ่นเป็นอาชีพหลัก รองลงมาคือปลูกข้าว ข้าวโพด และผัก โดยจะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย

2.8 ลีซุ (Lisu) สืบเชื้อสายมาจากทิเบต-พม่า ผู้หญิงจะมีผิวขาว รูปร่างหน้าตาดี ผู้ชายรูปร่างบึกบึน ลำสัน มือ และเท้าใหญ่หนา ผู้ชายใส่เสื้ออกไขว้สีขาวหรือสีดำ กางเกงสีขาว ดำหรือน้ำเงิน พันสนับแข้ง ผู้หญิงปกติเกล้ามวยผมไว้ท้ายทอย สวมเสื้อแขนยาวอกไขว้ยาวลงมาถึงหน้าเข่า ตัวเสื้อติดผ้าลึบสีเป็นชั้น เดิมอาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำสาละวินแถบที่ราบสูงทิเบต อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด อาศัยตามภูเขาที่ระดับสูงระหว่าง 4,000-9,000 ฟุต โดยนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณต้นน้ำ ปัจจุบันอาศัยกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง พะเยา เชียงราย ตาก และแม่ฮ่องสอน

2.9 อีโก้ เรียกตัวเองว่า“อาฮา” (akha) เป็นแขนงหนึ่งของชนเผ่าทิเบต-พม่า รูปร่างเล็ก ลำสัน แข็งแรง ผิวสีน้ำตาลอ่อนและกร้าน มีภาษาพูดมาจากแขนงชาวโล-โล คล้ายพวกมูเซอและลีซอ มักตั้งบ้านเรือนบนภูเขาระดับความสูงระหว่าง 1,500-4,000 ฟุต และต้องอยู่บน ภูเขาที่มีภูเขารอบล้อมรอบ นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่บนสันดอย และใช้สันดอยเป็นเส้นทางเดินติดต่อกัน หน้าหมู่บ้านจะมีประตูเรียกว่า “ลกค่อ” เสาคิงช้า และลานสาวกอด ประเพณีที่สำคัญ คือประเพณีไล่ชิงช้า ปัจจุบันมีชาวอีโก้อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง แพร่ และเชียงราย

2.10 กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชนตระกูลทิเบต-พม่า มีรูปร่างดี แข็งแรง ความสูงปานกลาง ผิวสีเหลืองถึงสีน้ำตาล แบ่งย่อยได้เป็นหลายเผ่า เดิมอาศัยอยู่ในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนานกว่า 200 ปีมาแล้ว โดยตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งประจำที่ไม่ชอบเคลื่อนย้ายเหมือนเผ่าอื่น มีความสามารถในการอนุรักษ์ดิน การปลูกทำไร่หมุนเวียน ตั้งหมู่บ้านใกล้ลำธาร หรือหุบเขา ระดับความสูงระหว่าง 1,500-3,500 ฟุต เป็นชาวเขาที่มีประชากรมากที่สุด โดยอาศัยกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ เชียงราย ตาก กาญจนบุรี อุทัยธานี ราชบุรี เพชรบุรี และแม่ฮ่องสอน

2.11 จีนฮ่อ เป็นกลุ่มชนที่เป็นอดีตทหารจีนคณะชาติ คือ อดีตทหารกองพล 93 ของไต้หวันที่หลบหนีการปราบปรามของจีนคอมมิวนิสต์ เข้ามาในประเทศไทยโดยผ่านเข้ามาทางประเทศสหภาพพม่า เมื่อราว พ.ศ.2493-2499 โดยได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน การออกนอกเขตจังหวัดที่อยู่ต้องขออนุญาตจากทางจังหวัด ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้จำแนกชาวจีนฮ่อในประเทศไทยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.11.1 กลุ่มอดีตจีนคณะชาติ หมายถึงบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่กองบัญชาการทหารสูงสุดได้สำรวจและรวบรวมนำเสนอคณะรัฐมนตรี และได้รับอนุมัติให้ดำเนินการแปลงสัญชาติและในสถานะเป็นคนต่างด้าว รวมกลุ่มจำนวน 13,728 คน ปัจจุบันทางราชการได้ผ่อนผันให้อดีตทหารจีนคณะชาติและครอบครัวอาศัยอยู่ในพื้นที่ 9 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

2.11.2 กลุ่มจีนฮ่ออพยพ หมายถึง คนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2493-2504 และไม่มีโอกาสกลับไปประเทศเดิม เนื่องจากเหตุผลทางการเมือง กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำทะเบียนควบคุมไว้ โดยให้อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับคนไทยพื้นราบ ปัจจุบันชุมชนจีนฮ่ออพยพกำลังขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีอัตราการเกิดสูง

2.11.3 กลุ่มจีนฮ่ออิสระ หมายถึง ชนกลุ่มน้อยชาวจีนฮ่อซึ่งเป็นบุคคลที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แต่ทางราชการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นการชั่วคราว โดยกำหนดให้ทางทหารไทยควบคุมดูแลไปก่อน แต่ไม่มีสิทธิใด ๆ เช่นเดียวกับอดีตทหารจีนคณะชาติ และจีนฮ่ออพยพ

ปัญหาประชากร

ประชากรเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะประชากรเป็นกำลังแรงงานในการสร้างผลผลิต การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และนำไปสู่ความเจริญของพื้นที่นั้น ๆ อย่างไรก็ตาม การที่จะเกิดผลดังกล่าวได้จะต้องมีจำนวนประชากรที่เหมาะสม ถ้ามีจำนวนประชากรมากเกินไปอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกหลายด้าน และคุณภาพของประชากรก็เป็นปัจจัยสำคัญเช่นเดียวกัน ดังนั้นหากจะพิจารณาถึงปัญหาด้านประชากรจึงสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านปริมาณ

การมีจำนวนประชากรมากเกินไปก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย กล่าวคือประชากรที่มีมากจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้แรงงาน ทำให้มีกำลังแรงงานเพียงพอแก่การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นผลดี แต่ถ้ามีประชากรมากเกินไปอาจก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน และถ้ามีสัดส่วนประชากรไม่เหมาะสม เช่น มีประชากรวัยเด็กมากเกินไป วัยผู้ใหญ่ผู้น้อย ทำให้สังคมนั้น ๆ ต้องรับภาระในการเลี้ยงดูสูง จึงอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรและเศรษฐกิจตามมาด้วย ดังนั้นหากพิจารณาถึงลักษณะปัญหาด้านปริมาณของประชากรของประเทศไทยจึงสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1.1 ประชากรขาด หมายถึง สภาวะที่จำนวนประชากรไม่เพียงพอต่อการจ้างงาน ส่วนภาวะประชากรเกิน หมายถึง จำนวนประชากรมีมากกว่าอัตราการจ้างงาน หรือ เกิดการว่างงาน ในระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยประสบความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว โดยเฉพาะการลดอัตราการเกิดของประชากรให้อยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้การเพิ่มประชากรอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่งผลให้สัดส่วนประชากรในวันเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประชากรวัยชราที่มีอัตราส่วนเพิ่มสูงขึ้น ในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยก็จะขาดแคลนแรงงานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ปัจจุบันจึงมีนโยบายส่งเสริมให้คนมีลูกเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามพบว่าถึงแม้อัตราการเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยทั้งประเทศจะอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า การควบคุมการเกิดของประชากรสามารถทำได้เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น ส่วนบางกลุ่มที่มีความเชื่อทางศาสนา เป็นชนกลุ่มน้อยที่กระจายอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ยากแก่การเข้าถึงและเป็นกลุ่มที่ได้รับความรู้ข่าวสารจากทางราชการน้อย มีการศึกษาต่ำ ยังคงยากแก่การควบคุมการเกิดให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาประชากรเกินในกลุ่มคนดังกล่าว หากปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข อาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมตามมาได้

1.2 การอพยพย้ายถิ่น หมายถึง จากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยข้ามเขตการปกครอง ปัญหาที่เกิดจากการอพยพย้ายถิ่นนั้นเกิดจากการย้ายโดยพลตินัย ทำให้ยากแก่การควบคุม และการจัดสวัสดิการที่ทั่วถึงและมีคุณภาพ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการเลี้ยงดูบุตร การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพแก่บุตรหลานของแรงงานที่มีการอพยพย้ายถิ่นบ่อย ๆ เป็นต้น ปัจจุบันพบว่ามีการย้ายถิ่นอาจเกิดขึ้นได้ทั้งการย้ายถิ่นถาวรและการย้ายถิ่นชั่วคราว ประชากรมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยได้เสมอ ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกและรวดเร็ว การอพยพย้ายถิ่นจึงเกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวาง จากการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติได้กล่าวถึงการอพยพย้ายถิ่นไว้ ดังต่อไปนี้

1.2.1 เหตุผลในการย้ายถิ่น จากการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุถึงเหตุผลในการย้ายถิ่นของประชากรไทยประกอบด้วย การย้ายติดตามครอบครัว เพราะต้องการรายได้ที่ดีกว่าเดิม เพราะหน้าที่การงาน เพราะต้องการที่อยู่อาศัยใหม่ และเหตุผลอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญให้ประชากรจากที่หนึ่งต้องอพยพไปอยู่อาศัยในอีกแห่งหนึ่ง การอพยพดังกล่าว ซึ่งบางครั้งอาจก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมได้เช่นเดียว

1.2.2 อัตราการย้ายถิ่น จากรายงานผลการสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 พบว่ามีอัตราการย้ายถิ่น คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของประชากรทั้งประเทศ โดยมีเหตุผลเช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วข้างต้น

1.2.3 ลักษณะของการย้ายถิ่น หากจะพิจารณาถึงลักษณะของการย้ายถิ่นของชาวไทยสามารถแบ่งการอพยพย้ายถิ่นประกอบด้วย การย้ายถิ่นภายในจังหวัด การอพยพย้ายถิ่นระหว่างจังหวัด การอพยพภายในภูมิภาคภาค การอพยพระหว่างภูมิภาค และการอพยพระหว่างประเทศ

1.2.4 สภาวะการอพยพย้ายถิ่น ถ้าเปรียบเทียบสภาวะการย้ายถิ่นของประชากรทั้งประเทศโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่ามีอัตราการย้ายถิ่นคิดเป็นร้อยละ 19.4 ของประชากรทั้งประเทศ

2. ปัญหาคุณภาพชีวิต

ปัญหาคุณภาพชีวิตเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกสังคมจะต้องเร่งแก้ไข การที่สมาชิกในสังคมจะมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความเป็นปกติสุขได้หรือเป็นสังคมที่อยู่ดีมีสุข ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมต้องมีคุณภาพ

ชีวิตที่ดี คือการมีเศรษฐกิจที่ดี มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง มีความรู้ดี (การศึกษา) เพียงพอแก่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และการมีสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย สำหรับปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทย ในปัจจุบันสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การที่ประชากรจะมีความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้สิ่งสำคัญคือต้องมีสภาพเศรษฐกิจที่ดี มีงาน อาชีพที่สุจริตและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ จากข้อมูลจากการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ระบุถึงสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยพบว่า ประเทศไทยมีอัตราความยากจน คิดอัตราเฉลี่ยความยากจนของประชากรในประเทศไทยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 11.4 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งประชากรที่ยากจน หมายถึงประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อครอบครัวต่อปี (920 บาท/คน) หรือรายได้ต่ำกว่า 1,600 บาท/คน/เดือน (ต่ำกว่า วันละ 53 บาท/คน)

2.2 ปัญหาสุขภาพอนามัย ถึงแม้โลกปัจจุบันจะก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ วิทยาการทางการแพทย์ และสาธารณสุขเจริญมาเป็นลำดับ แต่ปัญหาสุขภาพก็ยังเป็นปัญหาสำคัญที่คุกคามชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ปัจจุบันอย่างไม่มีวันสิ้นสุด จากข้อมูลของกรมอนามัยพบว่า ประชากรของไทยมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยที่สำคัญสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 อายุเฉลี่ยของประชากร ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 กำหนดเป้าหมายในการเพิ่มอายุเฉลี่ยของประชากรเพศชายให้มีอายุเฉลี่ย 67.91 ปี เพศหญิงอายุเฉลี่ย 72.02 ปี จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในปี พ.ศ. 2560 ประชากรของไทยมีอายุเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 75.40 ปี จำแนกเป็นผู้หญิงมีอายุเฉลี่ย 78.40 ปี และผู้ชายอายุเฉลี่ย 71.60 ปี

2.2.2 การเจ็บป่วย อัตราส่วนของโรคที่ส่งผลกระทบต่อการเจ็บป่วยสูงสุดของประชากรไทย 10 อันดับแรกได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบทางเดินอาหาร โรคกล้ามเนื้อ โรคหัวใจ โรคมะเร็ง โรคเอดส์ ไข้เลือดออก พยาธิ ท้องร่วง และโรคแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ เป็นต้น

2.2.3 สาเหตุการเสียชีวิต สำหรับในปี พ.ศ. 2560 พบว่าโรคที่เป็นสาเหตุการตายของคนไทย 10 อันดับแรก ได้แก่ โรคมะเร็ง หลอดเลือดหัวใจ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง วัณโรค ปอดเรื้อรัง ภูมิแพ้ ระบบประสาทจิตเวช ระบบกล้ามเนื้อ เส้นเอ็นอักเสบ และโรคอ้วน ตามลำดับ

2.3 ปัญหาการศึกษา การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามารถในการจัดการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีความรู้เพียงพอแก่การดูแลสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์แข็งแรงทั้งทางกายและจิตใจ ดังนั้นการที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรแต่ละพื้นที่ให้สูงขึ้นได้ จำเป็นต้องเพิ่มโอกาสในการศึกษาให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น สำหรับประเทศไทยประกอบด้วยประชากรหลายกลุ่มที่อาศัยกระจัดกระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ทำให้แต่ละกลุ่มมีโอกาสได้รับการศึกษาแตกต่างกันไปด้วย ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาคั้งสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร หากเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านเช่นสิงคโปร์ หรือมาเลเซียแล้ว นับว่าการศึกษาของประเทศไทยยังตามหลังประเทศทั้งสองอยู่ ในอนาคตหากไม่มีมาตรการแก้ไขการศึกษาไทยก็จะด้อยไปกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่เหลืออีกได้เช่นเดียวกัน

2.4 ปัญหาภาวะแวดล้อมในการอยู่อาศัย การที่ประชากรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นอกจากจะมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีการศึกษาเพียงพอแก่การแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ มีสุขภาพอนามัยที่ดีแล้ว ยังต้องอยู่อาศัยในสภาวะแวดล้อมที่ดีปราศจากมลพิษ แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ปริมาณความต้องการในปัจจัยสี่และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น จนมีจำนวนทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอลงทุกวัน ปัญหามลพิษต่าง ๆ รุนแรงยิ่งขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ปัญหาสิ่งแวดล้อมในการอยู่อาศัยที่สำคัญ ได้แก่

2.4.1 ปัญหาขยะมูลฝอย ปัจจุบันเมืองขนาดใหญ่หลายเมืองประสบปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นจนยากแก่การกำจัดได้ และนับวันจะเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละปีต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการกับขยะมูลฝอยเป็นเงินมหาศาล ซึ่งขยะเหล่านี้นอกจากจะสร้างความสกปรกแล้ว ยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และพาหะนำโรคต่าง ๆ มาสู่คนในชุมชน ตลอดจนส่งกลิ่นเหม็นสร้างความรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งบนบก ในน้ำ และภูมิอากาศ

2.4.2 ปัญหามลพิษทางน้ำ ในทุกภูมิภาคของประเทศประสบปัญหาแหล่งน้ำมีสิ่งปนเปื้อนจนเกิดปัญหามลพิษจนไม่สามารถนำมาใช้อุปโภคบริโภคได้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการปลดปล่อยสิ่งแปลกปลอมที่เป็นพิษสู่แหล่งน้ำโดยมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ทั้งการปล่อยน้ำเสียและขยะมูลฝอยจากแหล่งชุมชน จากโรงงานอุตสาหกรรมและการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะลำน้ำที่ไหลผ่านชุมชนขนาดใหญ่เกิดภาวะน้ำเน่าเสีย เป็นอันตรายต่อการใช้น้ำเพื่ออุปโภค บริโภค และระบบนิเวศของแหล่งน้ำนั้น ๆ ด้วย

2.4.3 มลพิษทางอากาศ จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุขพบว่าหลายจังหวัดในทุกภูมิภาค มีผู้ป่วยเข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาลด้วยโรคทางเดินหายใจมากเป็นอันดับ 1 ใน 10 อันดับของโรคภัยทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าคุณภาพอากาศมีปัญหา อันเป็นผลมาจากการปล่อยสารก่อมลพิษสู่อากาศเพิ่มมากขึ้น เป็นลำดับ ซึ่งการปลดปล่อยสารก่อมลพิษสู่อากาศ เช่น คาร์บอนมอนอกไซด์ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM10) และ (PM2.5) นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพอนามัยแล้ว ยังเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาโลกร้อน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกในปัจจุบัน

2.4.4 ปัญหามลพิษทางเสียง ถึงแม้จะเป็นปัญหายังไม่รุนแรงและจำกัดอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ที่มีจราจรหนาแน่น และบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม แต่ปัญหาดังกล่าวก็นับวันที่จะรุนแรงเพิ่มขึ้น เพราะปัจจุบันเมืองและชุมชนหลายแห่งเติบโตอย่างรวดเร็ว ปริมาณจราจรหนาแน่นจนติดขัดเพิ่มขึ้น ประกอบกับหลายจังหวัดอันเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม จึงทำให้มีแนวโน้มของปัญหารุนแรงเพิ่มขึ้น

2.4.5 ปัญหาสิ่งเสพติด นับเป็นปัญหาที่รุนแรงทำลายสุขภาพ และกำลังงานมนุษย์อย่างกว้างขวาง ปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และกระจายอยู่สังคมทั้งในเมืองและชนบท จากสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติพบว่า คดีสิ่งเสพติดเป็นคดีที่มีมากเป็นอันดับ 1 ของเกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยมีแอมเฟตตามีน (ยาบ้า) เป็นสารเสพติดที่มีมากที่สุดขณะนี้ รองลงมาได้แก่ เฮโรอีน และยาไอซ์ เป็นต้น

2.4.6 ปัญหาชุมชนแออัด หมายถึง การอยู่อาศัยอย่างแออัดและไร้ระเบียบแบบแผน ภายใต้อาคารสิ่งก่อสร้างที่ชำรุดทรุดโทรม ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย การเข้าถึงสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน มักจะเกิดปัญหาทางสังคม ปัญหาสุขภาพอนามัย และอาชญากรรม เป็นต้น ชุมชนแออัดจะเกิดควบคู่กับการเติบโตของเมือง ราคาที่ดินสูงขึ้น ผู้มีรายได้น้อยจึงไม่สามารถจัดหาที่อยู่อาศัยที่ดีถูกสุขลักษณะได้ จึงต้อง

อาศัยอยู่อย่างแออัดและมีสภาพเป็นอาคารกึ่งถาวร สภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยที่เสื่อมโทรม ในประเทศไทยจะพบแหล่งชุมชนลักษณะดังกล่าวในเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งมีการเติบโตอย่างรวดเร็วแบบ โดยเฉพา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนแออัดมากที่สุด

2.4.7 ปัญหาการใช้สารเคมีในภาคเกษตร ปัจจุบันเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ยังคงมีการศึกษาต่ำ (การศึกษาภาคบังคับ) การผลิตภาคการเกษตรจึงเป็นตามวัฒนธรรมดั้งเดิม ความรู้ในการผลิตแผนใหม่ยังมีจำกัด แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไปรูปแบบทางเศรษฐกิจเปลี่ยนจากเพื่อยังชีพเป็นเพื่อการค้า ความคาดหวังในการผลิตจึงเปลี่ยนจากเพื่อยังชีพ (กินบริโภคในครัวเรือน) เป็นเพื่อการค้า ปริมาณการผลิตจึงเพิ่มขึ้นอย่างไร้ขีดจำกัด สารเคมีจึงถูกนำมาใช้ในการผลิตอย่างกว้างขวาง ผลที่เกิดจากการใช้สารเคมีทำให้ผลผลิตสูงขึ้นจริง แต่คุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลับแย่ลงกว่าเดิม อันเป็นผลมาจากสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเพิ่มขึ้น โรคภัยเบียดเบียนมากขึ้น นอกจากทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นแล้ว ส่งผลให้รายจ่ายในชีวิตประจำวันสูงกว่ารายรับ ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรโดยตรงแล้ว ยังส่งผลต่อผู้บริโภคผลผลิตทางการเกษตรที่ปนเปื้อนสารเคมีอีกด้วย ในอนาคตหากประเทศไทยมุ่งที่จะเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก (ครัวของโลก) จะต้องเร่งแก้ปัญหาการปนเปื้อนสารเคมีโดยเร่งด่วน ซึ่งปัจจุบันมีกระแสความต้องการผลผลิตการเกษตรปลอดสารเคมีเพิ่มมากขึ้น

การจัดการทรัพยากรกำลังงานมนุษย์

กำลังงานมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ หากทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพแล้ว จะส่งผลให้ประเทศชาติมีการนำทรัพยากรด้านอื่น ๆ มาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากประชากรมนุษย์จะเป็นแรงงานในการผลิตทางเศรษฐกิจแล้ว แรงงานที่ได้รับการพัฒนาจะช่วยให้เกิดพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ดังนั้นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังงานที่แข็งแกร่ง สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกสังคมควรให้ความสำคัญในการดำเนินการให้บรรลุผลอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

1. ความหมาย

การจัดการทรัพยากรกำลังงานมนุษย์ หมายถึง การหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ประชากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถตามศักยภาพ เพื่อให้กำลังงานมนุษย์มีคุณค่าต่อตนเอง และสังคมให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งถ้าหากทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทั้งกำลังทางด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งประกอบด้วยสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมแล้ว จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้สังคมได้รับการพัฒนา และทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับธรรมชาติ และมีการนำวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้สามารถสนองประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. วิธีการจัดการทรัพยากรมนุษย์

วิธีการที่จะสร้างคนให้มีประสิทธิภาพสูงในการทำงาน การศึกษาดี มีมาตรฐานการครองชีพสูง มีพละนาถัยที่สมบูรณ์ รวมทั้งการหาวิธีการคุมครองจำนวน และเผ่าพันธุ์ของมนุษย์เอาไว้ โดยมีวิธีการจัดการที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาความยากจน ความยากจนเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่น ๆ เช่น การขาดแคลนอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ยาเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข เป็นต้น วิธีแก้ปัญหาคความยากจนที่ยั่งยืนคือ การให้การศึกษามีคุณภาพ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญก้าวหน้า เพื่อให้คนมีงานทำ และมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต จัดและให้บริการด้านการศึกษาให้ประชากรมีโอกาสพัฒนาความสามารถได้เต็มตามศักยภาพ และที่สำคัญที่สุดคือ การปลูกฝังค่านิยมในการใช้ชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหลักปรัชญาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ รัชกาลที่ 9 โดยมีหลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกัน ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความพอประมาณ หมายถึง การใช้จ่ายตามความจำเป็นอย่างประหยัด และพอประมาณกับฐานะและกำลังทรัพย์ของตนเอง หรือเหมาะสมกับรายได้ของแต่ละบุคคล คนมีรายได้มากก็สามารถใช้จ่ายมากได้ โดยมีความเหมาะสมกับกำลังทรัพย์ที่มีอยู่ และหามาได้อย่างไม่ฟุ้งเฟ้อ หรือฟุ่มเฟือยเกินกำลังของตนเอง

2.1.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ของตนเอง หรือแต่ละบุคคล โดยการใช้จ่ายตามความจำเป็นอย่างแท้จริง โดยไม่สุรุ่ยสุร่าย หรือเป็นไปตามกระแสภายนอกที่มากกระตุ้น หรือยั่วยู่ให้ลุ่มหลงตาม จนกระทั่งสร้างความเดือดร้อนในภายหลัง

2.1.3 ความมีระบบภูมิคุ้มกัน หมายถึง การจัดการให้มีรายจ่ายสมดุลกับรายได้ หรือไม่สร้างหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ โดยให้มีการเก็บออมทรัพย์สินที่หามาได้ เพื่อให้มีใช้จ่ายเมื่อยามจำเป็นโดยไม่เดือดร้อน หากเหลือเก็บไว้มากก็ยิ่งจะเกิดผลดีในอนาคต แต่ไม่จำเป็นต้องดิ้นรนให้ได้มาด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง หรือต้องไม่โลภมากนั่นเอง และที่สำคัญที่สุดจะต้องไม่ก่อภาระหนี้สินเกินกำลังทรัพย์ของตนเอง และเกินกำลังที่ครอบครัวจะสามารถหามาชำระได้

2.2 การป้องกันและรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ การขยายบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขให้ทั่วถึง โดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบทที่อยู่ห่างไกล จะช่วยให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ ช่วยป้องกันและลดปัญหาสุขภาพ และการเจ็บป่วยของประชากรให้น้อยลง ซึ่งเมื่อประชาชนมีร่างกายแข็งแรงแล้วจะมีกำลังกายและกำลังใจในการสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับชีวิตตนเอง ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลก็จะลดลง เหลือเงินทุนสำหรับเก็บออมไว้ใช้ในการลงทุนดำเนินการทางเศรษฐกิจต่อไป ซึ่งการป้องกันและรักษาโรคร้ายไข้เจ็บอาจทำได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้

2.2.1 เพิ่มหน่วยงานให้บริการด้านสาธารณสุข โดยขยายหน่วยงานทางด้านสาธารณสุขของรัฐบาลออกไปสู่ระดับตำบลหรือหมู่บ้าน เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เพื่อป้องกันและรักษาพยาบาลการเจ็บป่วยเล็กน้อยแก่ประชาชน และช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บป่วยมากส่งโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้เคียงต่อไป

2.2.2 สร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ และสุขบัญญัติแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป เช่น รักษาความสะอาดของอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย และรู้จักเลือกอาหารที่บริโภค เป็นต้น

2.2.3 จัดให้บริการป้องกันและดูแลรักษาสุขภาพอนามัย โดยทำการตรวจสุขภาพอนามัย และแนะนำการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชนอยู่เสมอ

2.2.4 จัดหาสถานที่และส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกายแก่ประชาชน เนื่องจากการออกกำลังกายสม่ำเสมอจะช่วยให้ร่างกายแข็งแรงสามารถป้องกันการเจ็บป่วยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญของการเล่นกีฬา และออกกำลังกายที่เหมาะสมในแต่ละวัย

2.3 การขยายโอกาสทางการศึกษา การศึกษาจะช่วยพัฒนาทางด้านสมองของประชาชน การขยายโอกาสทางการศึกษาจะเป็นการขจัดความไม่รู้ของมนุษย์ให้ลดน้อยลง การที่ประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเหล่านั้นได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ อยู่เสมอ คนที่มีความรู้ย่อมมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิดกล้าทำ และสามารถพัฒนางานและอาชีพของตนเองให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น นับเป็นวิธีการที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรกำลังงานมนุษย์

2.4 การแก้ปัญหาความเกียจคร้านและเฉื่อยชา ความเกียจคร้านและเฉื่อยชาเป็นปัญหาที่บั่นทอนสมรรถภาพทางการผลิต การแก้ปัญหาดังกล่าวสามารถทำได้โดยให้การศึกษา การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเหล่านั้นใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักรับผิดชอบต่อสังคม การให้ความสงเคราะห์ทางด้านอาชีพก็นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งจะช่วยสร้างความหวังใหม่ให้แก่ประชาชนเหล่านั้นอีกครั้ง การที่ทำให้เขามีกิจกรรมที่มีรายได้เพียงพอต่อการช่วยเหลือครอบครัว จะช่วยกระตุ้นให้กำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป ในที่สุดความเฉื่อยชาและความเกียจคร้านที่เคยสะสมอยู่ก็จะค่อย ๆ หดไป

2.5 การป้องกันอันตรายที่เกิดจากสารพิษ สารพิษที่ถูกนำมาใช้หรือเกิดจากกระบวนการผลิตในกิจกรรมต่าง ๆ จะแพร่กระจายเข้าสู่สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารพิษที่สลายตัวช้า หรือมีพิษตกค้างนานจะสะสมอยู่ในสิ่งแวดล้อม และทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดมลพิษได้ สารเหล่านี้จะเป็นอันตรายต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และเป็นอันตรายทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยมีแหล่งที่สารพิษตกค้างที่สำคัญได้แก่

2.5.1 มลพิษทางอากาศ โดยการป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายของสารพิษสู่อากาศ เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง จากขบวนการพาหนะ โรงงานอุตสาหกรรม โรงงานผลิตพลังงานไฟฟ้า โดยมีสิ่งมีพิษที่อาจเกิดอันตรายต่อมนุษย์ ได้แก่ คาร์บอนมอนอกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ไนโตรเจนออกไซด์ ไอตะกั่ว ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน (PM10) และฝุ่นละอองสารเคมี เป็นต้น ซึ่งสารและก๊าซเหล่านี้จะเป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจ และทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บหลายชนิด

2.5.2 มลพิษทางน้ำ ปัจจุบันน้ำเป็นแหล่งสะสมสารเคมีตกค้างอยู่มาก เนื่องจากน้ำเสียจากชุมชน โรงงานอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม สารพิษที่ตกค้างอยู่ในน้ำได้นาน คือโลหะหนัก สารเคมีที่ใช้กำจัดศัตรูพืช และสารฆ่าแมลง ซึ่งถ้าหากมีปริมาณมากจะเข้าไปสะสมอยู่ในสัตว์และผลิตผลทางการเกษตร เมื่อมนุษย์บริโภคน้ำ หรือบริโภคสัตว์น้ำเข้าไปจะเป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ได้

2.5.3 มลพิษทางดิน สารพิษที่แพร่กระจายและสะสมอยู่ในดิน จะเกิดจากปุ๋ย สารฆ่าแมลง สารปราบศัตรูพืช และสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรม สารพิษเหล่านี้เมื่อตกค้างอยู่ในดินมากเข้าจะถูก ลำเลียงเข้าไปสะสมอยู่ในพืช เมื่อมนุษย์หรือสัตว์กินพืชเข้าไป สารเหล่านี้จะเข้าไปสะสมในร่างกายของมนุษย์ และสัตว์ในลำดับต่อไป

2.5.4 มลพิษทางอาหาร สารพิษที่อยู่ในอาหารส่วนใหญ่จะเป็นสารเคมีที่ใช้กำจัดศัตรูพืชและ ยาฆ่าแมลงที่สะสมอยู่ในผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ นอกจากนี้ยังเป็นสารพิษที่เกิดจากการปรุงแต่งรส สี และกลิ่น หรือการถนอมอาหาร เช่น ผงชูรส ดินประสิว บอแรกซ์ สีผสมอาหาร และซักรีน เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นสารพิษ ที่ปรากฏในอาหารยังมีสาเหตุมาจากเครื่องใช้ หรือสิ่งทีนำมาบรรจุอาหาร เช่น ถุงพลาสติก กระจก ภาชนะ โลหะที่บัดกรีด้วยตะกั่ว และขวดพลาสติก เป็นต้น

2.6 การลดอุบัติเหตุ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าอุบัติเหตุจากการจราจรเป็นสาเหตุการเสียชีวิต ของคนไทยเป็นอันดับที่หนึ่ง ถ้าหากรวมการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุด้านอื่น ๆ ด้วย จำนวนก็จะสูงยิ่งขึ้นอีก และ ที่สำคัญกลุ่มประชากรที่เสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นวัยแรงงาน เมื่อเสียชีวิตหรือพิการจะทำให้สูญเสียทรัพยากรที่ เป็นกำลังงานที่สำคัญไป ซึ่งอุบัติเหตุสามารถแก้ไขได้หากมีมาตรการในการป้องกันปัญหาดังกล่าว จะลดการ สูญเสียทรัพยากรในกลุ่มนี้ลงได้ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติดังต่อไปนี้

2.6.1 การป้องกันอุบัติเหตุในการประกอบอาชีพ ผู้ที่ทำงานในสถานประกอบการใด ๆ จะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่ทางราชการกำหนดเอาไว้อย่างเคร่งครัด เช่น สวมถุงมือในการทำงานบาง ชนิด สวมหมวกนิรภัยเพื่อป้องกันสิ่งที่จะตกลงมาบนศีรษะ เตรียมอุปกรณ์สำหรับดับเพลิงไว้ให้พร้อม เมื่อเกิด เพลิงไหม้จะได้นำมาใช้ได้ทันที่ เป็นต้น

2.6.2 การป้องกันอุบัติเหตุในการจราจร ผู้ใช้รถใช้ถนนต้องปฏิบัติตามกฎ จราจรและ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งอย่างเคร่งครัด เช่น สวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่รถจักรยานยนต์ ตรวจสอบ สภาพรถตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ อุปกรณ์หรือยานพาหนะอื่น ๆ ที่นำมาใช้เพื่อการขนส่งต้องมีประสิทธิภาพ พร้อมสำหรับการใช้งาน และต้องไม่ขับรถขณะมึนเมาหรือไร้สติสัมปชัญญะ เป็นต้น ถ้าหากทุกฝ่ายให้ความ ร่วมมือร่วมใจกันเป็นที่คาดหวังว่าการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์และทรัพย์สินอื่น ๆ จะลดลงได้เป็นจำนวนมาก

2.7 การให้บริการทางสังคม การให้บริการทางสังคมในปัจจุบันได้ขยายเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ การ ให้บริการด้านสวัสดิการทางสังคมที่ดี จะช่วยให้ทรัพยากรที่เป็นกำลังงานมนุษย์ได้รับการช่วยเหลือ และ พัฒนาให้เป็นกำลังแรงงานที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งการให้บริการทางสังคมนั้นต้องอาศัย หน่วยงานของรัฐและเอกชนให้ความช่วยเหลือ การบริการสังคมที่ดีควรกระทำดังต่อไปนี้

2.7.1 การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล ปัจจุบันถึงแม้ในปัจจุบันคนไทยจะได้รับบริการ รักษาพยาบาลในราคาที่ถูกอย่างเท่าเทียมกันแล้วก็ตาม แต่ยังมีประชากรยากจนเป็นจำนวนหนึ่งที่อยู่ห่างไกล ที่ไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพอนามัย การเดินทางเพื่อไปรับบริการดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่ายใน การเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกมาก ทำให้การเข้าถึงการบริการด้านการรักษาพยาบาลยังมีข้อจำกัด สำหรับชาวชนบทที่อยู่ห่างไกล การกระจายสถานอนามัยและโรงพยาบาลที่มีมาตรฐาน มีความพร้อมทั้ง บุคลากรและเครื่องมือทางการแพทย์ไปยังถิ่นทุรกันดารให้ทั่วถึง และภาครัฐควรต้องดำเนินการต่อไป

2.7.2 การประชาสัมพันธ์ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ประชาชนจำนวนหนึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตและลดช่องว่างทางสังคม รัฐบาลจะต้องมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน เพื่อยกระดับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนทุกด้านให้ดีขึ้น ที่สำคัญได้แก่

(1) จัดหางาน การขาดโอกาสทางการศึกษาส่งผลทำให้แรงงานไม่ได้รับการพัฒนา จึงทำให้แรงงานบางส่วนเป็นแรงงานไร้ฝีมือ เกิดปัญหาการว่างงานหรือได้รับค่าจ้างต่ำกว่าภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ประชากรมีงานทำซึ่งเป็นหน้าที่ของกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่ต้องให้ความช่วยเหลือทั้งการจัดหางาน และการพัฒนาฝีมือแรงงานควบคู่กันไปด้วย

(2) การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ประเทศไทยมักประสบปัญหาภัยพิบัติเกิดขึ้นทุกปี ทั้งปัญหาอุทกภัย ธรณีพิบัติภัย วาตภัย และอุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นต้น ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับสงเคราะห์ผู้ประสบภัย แต่การป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำภาครัฐควรลงทุนสร้างระบบป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก แทนการแจกถุงยังชีพทุกปีโดยไม่มีการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว เช่น ปัญหาอุทกภัย และปัญหาภัยหนาว เป็นต้น

(3) การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัย การอพยพแรงงานเข้าสู่ตัวเมืองเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากขาดแคลนที่อยู่อาศัย หรือมีที่อยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งการเคหะแห่งชาติมีหน้าที่ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนในเรื่องนี้ โดยจัดสร้างอาคารสงเคราะห์ขึ้นตามเมืองใหญ่ ๆ หรือจัดสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกจำหน่ายแก่ผู้มีรายได้น้อย เช่น โครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นต้น

(4) การประกันสังคม ปัจจุบันมีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคุ้มครองเกี่ยวกับแรงงาน เพื่อให้กรรมกรเหล่านั้นมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ทั้งแรงงานที่อยู่ระหว่างการทำงานและหลังจากที่ออกจากงานแล้ว หรือเมื่อเกิดอุบัติเหตุในขณะทำงาน เป็นต้น

(5) งานเยาวชนสงเคราะห์ ปัจจุบันมีหน่วยงานทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเยาวชนที่ไร้ที่พึ่งพิง กำพร้าพ่อแม่ โดยรัฐจะรับเลี้ยงดูจนกระทั่งถึงอายุ 17 ปี และให้ความช่วยเหลือจนเรียนจบระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

(6) การสงเคราะห์คนชรา เป็นการช่วยเหลือคนชราที่ไร้ผู้เลี้ยงดู โดยจัดสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นเพื่อเลี้ยงดูคนชราเหล่านั้น

2.8 การจัดการเฝ้าพันธุ์ของมนุษย์ การจัดการเฝ้าพันธุ์มนุษย์นั้นส่วนใหญ่จะเน้นถึงเผ่าชนพื้นเมืองที่มีจำนวนลดน้อยลงตามลำดับ ถ้าหากไม่มีการจัดการในเรื่องนี้ไว้ ชนเผ่าพื้นเมืองดังกล่าวอาจสูญพันธุ์ไปในที่สุด การดำเนินงานเพื่อการจัดการเฝ้าพันธุ์ของชาวพื้นเมืองที่ทำกันอยู่โดยทั่วไปได้แก่

2.8.1 การจัดการด้านที่อยู่อาศัย โดยการจัดหา หรือสร้างสถานที่อันเป็นที่อยู่อาศัยให้อยู่อย่างถาวร และเพียงพอ

2.8.2 การจัดการด้านอาชีพ โดยการจัดหาอาชีพที่เหมาะสมให้ทำ เช่น การส่งเสริมอาชีพให้ประชากรชาวเขาทำ หรือการส่งเสริมการทำเกษตรโครงการหลวง ๆ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นต้น

2.8.3 การจัดการด้านการให้บริการทางการศึกษาและสุขภาพอนามัย โดยตั้งโรงเรียน และสถานพยาบาลให้มืออย่างเพียงพอ พร้อมทั้งมีมาตรฐาน และคุณภาพที่เพียงพอต่อการดูแลคุณภาพชีวิตของประชากรอย่างทั่วถึง เป็นต้น

บทสรุป

ประชากรเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยประเทศไทยมีสภาวะประชากรประกอบด้วย สภาวะด้านปริมาณ และคุณภาพ จากข้อมูลประชากรในปี พ.ศ. 2562 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 66,558,935 คน ประกอบด้วยประชากรเพศชายจำนวนทั้งหมด 32,825,100 คน และเพศหญิงจำนวน 34,448,160 คน โดยมีจำนวนประชากรมากที่สุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ตามลำดับ โดยมีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยทั้งประเทศเท่ากับ 129.43 คนต่อตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นมากที่สุดคือ ภาคกลาง มีความหนาแน่นเฉลี่ย 217.23 คนต่อตารางกิโลเมตร ในขณะที่กรุงเทพมหานครมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 3,635.5 คนต่อตารางกิโลเมตร มีอัตราการเพิ่มประชากรเท่ากับร้อยละ 0.22 ต่อปี

โครงสร้างประชากรของไทยประกอบด้วย เพศชายคิดเป็นร้อยละ 49.0 เพศหญิงร้อยละ 51.0 วยประกอบด้วยประชากรวัยเด็กมีอัตราส่วนลดลง ในขณะที่ประชากรวัยชราที่มีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ด้านการศึกษา ประกอบด้วยประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปอ่านออกเขียนได้คิดเป็นร้อยละ 92.6 และอายุระหว่าง 6-24 ปี อยู่ระหว่างการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 38.9 ด้านการประกอบอาชีพมีเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 56.2 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 35.9 ด้านการนับถือศาสนามีประชากรร้อยละ 94.6 นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามคิดเป็นร้อยละ 4.2 ศาสนาคริสต์คิดเป็นร้อยละ 1.1 และภาษาที่คนไทยใช้สื่อสารกันทั้งประเทศคือภาษาไทยคิดเป็นร้อยละ 94.3 ส่วนที่เหลือเป็นภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารกันเฉพาะกลุ่ม

ปัญหาประชากรในประเทศไทยประกอบด้วยปัญหาด้านปริมาณ โดยอัตราการเพิ่มประชากรในวัยเด็กมีแนวโน้มลดลงลดลง ในขณะที่ประชากรวัยชราที่มีอัตราเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน การอพยพย้ายถิ่นแบบชั่วคราวจะส่งผลต่อการเข้าถึงสวัสดิการจากภาครัฐ เช่น บริการด้านการศึกษา การรับบริการด้านสาธารณสุข เป็นต้น ส่วนปัญหาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าถึงบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ และบริการด้านสาธารณสุขที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง